

1 de gener de 2022, Jornada Mundial de la Pau: Missatge Papa Francesc

Diàleg entre generacions, educació i treball: instruments per a construir una pau duradora

1. "Que en són, de bonics, per les muntanyes els peus del missatger de bones noves que anuncia la pau!" (Is 52,7).

Les paraules del profeta Isaïes expressen el consol, el sospir d'alleujament d'un poble exiliat, esgotat per la violència i els abusos, exposat a la indignitat i la mort. El profeta Baruc es preguntava sobre això: «Com és, Israel, que vius en un país enemic, que et fas vell en una terra estrangera? Per què et tenen per impur com si fossis un cadàver? Per què et posen entre els qui baixen al país dels morts?» (3,10-11). Per aquest poble, l'arribada del *missatger de la pau* significava l'esperança d'un renaixement de les runes de la història, el començament d'un futur prometedor.

Encara avui, el *camí de la pau*, que sant Pau VI va anomenar amb el nou nom de *desenvolupament integral*,^[1] roman desafortunadament allunyat de la vida real de molts homes i dones i, per tant, de la família humana, que està totalment interconnectada. Malgrat els nombrosos esforços encaminats a un diàleg constructiu entre les nacions, el soroll ensordidor de les guerres i els conflictes s'amplifica, mentre es propaguen malalties de proporcions pandèmiques, s'agregen els efectes del canvi climàtic i de la degradació del medi ambient, empitjora la tragèdia de la fam i la set, i segueix dominant un model econòmic que es basa més en l'individualisme que en el compartir solidari. Com en el temps dels antics profetes, *el clamor dels pobres i de la terra*^[2] segueix alçant-se avui, implorant justícia i pau.

A cada època, la pau és tant un do que ve del cel com el fruit d'un compromís compartit. Hi ha, en efecte, una "arquitectura" de la pau, en què intervenen les diverses institucions de la societat, i hi ha una "artesania" de la pau que ens involucra a tots.^[3] Tothom pot col·laborar en la construcció d'un món més pacífic: partint del propi cor i de les relacions en la família, en la societat i amb el medi ambient, fins a les relacions entre els pobles i entre els Estats.

Aquí m'agradaria proposar *tres camins* per a construir una pau duradora. En primer lloc, *el diàleg entre les generacions*, com a base per a la realització de projectes compartits. En segon lloc, *l'educació*, com a factor de llibertat, responsabilitat i desenvolupament. I, finalment, *el treball* per a una plena realització de la dignitat humana. Aquests tres elements són essencials per a «la gestació d'un pacte social»,^[4] sense el qual tot projecte de pau és insubstancial.

2. Diàleg entre generacions per a construir la pau

En un món encara tenallat per les urpes de la pandèmia, que ha causat massa problemes, «alguns miren de fugir de la realitat refugiant-se en mons privats, i altres l'afronten amb violència destructiva; però, entre la indiferència egoïsta i la protesta violenta, sempre hi ha una opció possible: el diàleg. El diàleg entre les generacions».^[5]

Tot diàleg sincer, encara que no estigui exempt d'una dialèctica justa i positiva, requereix sempre una confiança bàsica entre els interlocutors. Hem de recuperar aquesta confiança mútua. L'actual crisi sanitària ha augmentat en tots la sensació de solitud i el replegament sobre un mateix. La solitud de les persones grans va acompanyada en els joves d'un sentiment d'impotència i de la falta d'una idea comuna de futur. Aquesta crisi és certament dolorosa. Però també pot fer emergir el millor de les persones. De fet, durant la pandèmia hem vist generosos exemples de compassió, col·laboració i solidaritat arreu del món.

Dialogar significa escoltar-se, confrontar-se, posar-se d'acord i caminar junts. Fomentar tot això entre les generacions significa llaurar la dura i estèril terra del conflicte i l'exclusió per a cultivar-hi les llavors d'una pau duradora i compartida.

Encara que el desenvolupament tecnològic i econòmic hagi dividit sovint les generacions, les crisis contemporànies revelen la urgència que s'aliïn. D'una banda, els joves necessiten l'experiència existencial, sapiencial i espiritual de la gent gran; de l'altra, la gent gran necessita el suport, l'afecte, la creativitat i el dinamisme dels joves.

Els grans reptes socials i els processos de construcció de la pau no poden prescindir del diàleg entre els dipositaris de la memòria —la gent gran— i els continuadors de la història —els joves—; tampoc poden prescindir de la voluntat de cadascú de nosaltres de donar cabuda a l'altre, de no pretendre ocupar tot l'escenari perseguint els propis interessos immediats com si no hi hagués passat ni futur. La crisi global que vivim ens mostra que la trobada i el diàleg entre generacions és la força propulsora d'una política sana, que no s'accontenta amb administrar la situació existent «amb pegats o solucions ràpides»,^[6] sinó que s'ofereix com a forma eminent d'amor a l'altre,^[7] a la recerca de projectes compartits i sostenibles.

Si sabem practicar aquest diàleg intergeneracional enmig de les dificultats, «podrem estar ben arrelats en el present, i des d'aquí freqüentar el passat i el futur: freqüentar el passat, per aprendre de la història i per a guarir les ferides que a vegades ens condicionen; freqüentar el futur, per alimentar l'entusiasme, fer germinar somnis, suscitar profecies, fer florir esperances. D'aquesta manera, units, podrem aprendre els uns dels altres».[8] Sense arrels, com podrien els arbres créixer i donar fruit?

Només cal pensar en la qüestió de la cura de la nostra casa comuna. De fet, el propi medi ambient «és un préstec que cada generació rep i ha de transmetre a la generació següent».[9] Per això, hem d'apreciar i encoratjar als nombrosos joves que s'esforcin per un món més just i atent a la salvaguarda de la creació, confiada a la nostra cura. Ho fan amb preocupació i entusiasme i, sobretot, amb sentit de responsabilitat davant de l'urgent canvi de rumb[10] que ens imposen les dificultats derivades de la crisi ètica i socio-ambiental actual.[11]

D'altra banda, l'oportunitat de construir junts camins cap a la pau no pot prescindir de l'educació i el treball, llocs i contextos privilegiats per al diàleg intergeneracional. És l'educació la que proporciona la gramàtica per al diàleg entre les generacions, i és en l'experiència del treball on homes i dones de diferents generacions es troben ajudant-se mútuament, intercanviant coneixements, experiències i habilitats per al bé comú.

3. La instrucció i l'educació com a motors de la pau

El pressupost per a la instrucció i l'educació, considerades com una despesa més que com una inversió, ha disminuït significativament a nivell mundial en els últims anys. No obstant això, constitueixen els principals vectors d'un desenvolupament humà integral: fan la persona més lliure i responsable, i són indispensables per a la defensa i la promoció de la pau. En altres paraules, la instrucció i l'educació són les bases d'una societat cohesionada, civil, capaç de generar esperança, riquesa i progrés.

Les despeses militars, en canvi, han augmentat, superant el nivell registrat al final de la "guerra freda", i semblen destinades a créixer de manera exorbitant.[12]

Per tant, és oportú i urgent que tots els qui tenen responsabilitats de govern elaborin polítiques econòmiques que prevegin un canvi en la relació entre les inversions públiques destinades a l'educació i els fons reservats als armaments. D'altra banda, la recerca d'un procés real de desarmament internacional no pot sinó causar grans beneficis al desenvolupament de pobles i nacions, alliberant recursos financers que s'utilitzin de manera més apropiada per a la salut, l'escola, les infraestructures i la cura del territori, entre altres.

M'agradaria que la inversió en l'educació estigués acompanyada per un compromís més consistent orientat a promoure la cultura de la protecció.[13] Aquesta cultura, davant les fractures de la societat i la inèrcia de les institucions, pot convertir-se en el llenguatge comú que trenqui les barreres i construeixi ponts. «Un país creix quan les seves diverses riqueses culturals dialoguen de manera constructiva: la cultura popular, la universitària, la juvenil, l'artística, la tecnològica, la cultura econòmica, la cultura de la família i dels mitjans de comunicació».[14] Per tant, és necessari forjar un nou paradigma cultural a través d'«un pacte educatiu global per ai amb les generacions més joves, que involucri en la formació de persones madures a les famílies, comunitats, escoles i universitats, institucions, religions, governants, a tota la humanitat».[15] Un pacte que promogui l'educació a l'ecologia integral segons un model cultural de pau, de desenvolupament i de sostenibilitat, centrat en la fraternitat i en l'aliança entre l'ésser humà i el seu entorn.[16]

Invertir en la instrucció i en l'educació de les joves generacions és el camí principal que les condueix, per mitjà d'una preparació específica, a ocupar de manera profitosa un lloc adequat en el món del treball.[17]

4. Promoure i assegurar el treball construeix la pau

El treball és un factor indispensable per a construir i mantenir la pau; és expressió d'un mateix i dels propis dons, però també és compromís, esforç, col·laboració amb altres, perquè es treballa sempre amb o per algú. En aquesta perspectiva marcadament social, el treball és el lloc on aprenem a oferir la nostra contribució per un món més habitable i bonic.

La situació del món del treball, que ja estava afrontant múltiples desafiaments, s'ha vist agreujada per la pandèmia de Covid-19. Milions d'activitats econòmiques i productives han fet fallida; els treballadors precaris són cada vegada més vulnerables; molts d'aquells que desenvolupen serveis essencials es mantenen encara més ocults a la consciència pública i política; la instrucció a distància ha provocat en molts casos una regressió en l'aprenentatge i en els programes educatius. Així mateix, els joves que s'incorporen al mercat professional i els adults que han caigut en la desocupació afronten actualment perspectives dramàtiques.

L'impacte de la crisi sobre l'economia informal, que sovint afecta als treballadors migrants, ha estat particularment devastador. A molts d'ells les lleis nacionals no els reconeixen, és com si no existissin. Tant ells com les seves famílies viuen en condicions molt precàries, exposats a diverses formes d'esclavitud i privats d'un sistema d'assistència social que els protegeixi. A això s'agrega que actualment només un terç de la població mundial en edat laboral gaudeix d'un sistema de seguretat social, o pot beneficiar-se'n només de manera restringida. La violència i la criminalitat organitzada augmenten en molts països, sufocant la llibertat i la dignitat de les persones, enverinant l'economia i impeding que es fomenti el bé comú. La resposta a aquesta situació només pot venir a través d'una oferta més gran de les oportunitats de treball digne.

El treball, en efecte, és la base sobre la qual es construeixen en tota comunitat la justícia i la solidaritat. Per això, «no ha de buscar-se que el progrés tecnològic reemplaci cada vegada més el treball humà, amb la qual cosa la humanitat es faria mal a ella mateixa. El treball és una necessitat, part del sentit de la vida en aquesta terra, camí de maduració, de desenvolupament humà i de realització personal».[18] Hem d'unir les idees i els esforços per a crear les condicions i inventar solucions, per tal que tot ésser humà en edat de treballar tingui l'oportunitat de contribuir amb el seu propi treball a la vida de la família i de la societat.

És més urgent que mai que es promoguin arreu del món condicions laborals decents i dignes, orientades al bé comú i a la cura de la creació. És necessari assegurar i sostenir la llibertat de les iniciatives empresarials i, alhora, impulsar una responsabilitat social renovada, per tal que el benefici no sigui l'únic principi rector.

En aquesta perspectiva cal estimular, acollir i sostenir les iniciatives que instin a les empreses al respecte dels drets humans fonamentals de les treballadores i els treballadors, sensibilitzant en aquest sentit no només a les institucions, sinó també als consumidors, a la societat civil i a les realitats empresarials. Aquestes darreres, com més conscients són de la seva funció social, més es converteixen en llocs en els que s'exercita la dignitat humana, participant així alhora en la construcció de la pau. En aquest aspecte la política està cridada a exercir un rol actiu, promovent un just equilibri entre la llibertat econòmica i la justícia social. I tots aquells que actuen en aquest camp, començant pels treballadors i els empresaris catòlics, poden trobar orientacions segures en la *doctrina social de l'Església*.

Benvolguts germans i germanes: mentre intentem unir els esforços per a sortir de la pandèmia, voldria renovar el meu agraïment a tots els qui s'han compromès i continuen dedicant-se amb generositat i responsabilitat a garantir la instrucció, la seguretat i la tutela dels drets, per oferir l'atenció mèdica, per a facilitar la trobada entre familiars i malalts, per a brindar ajuda econòmica a les persones indigents o que han perdut el treball. Asseguro el meu record en la pregària per totes les víctimes i les seves famílies.

Faig una crida als governants i a tots els qui tenen responsabilitats polítiques i socials, als pastors i als animadors de les comunitats eclesials, així com també a tots els homes i dones de bona voluntat per tal que continuem avançant junts amb valentia i creativitat per aquests tres camins: el diàleg entre les generacions, l'educació i el treball. Que siguin cada vegada més nombrosos els qui, sense fer soroll, amb humilitat i perseverança, es converteixin cada dia en artesans de pau. I que sempre els precedeixi i acompanyi la benedicció del Déu de la pau.

FRANCESC

---

[1] Cf. Carta enc. *Populorum progressio* (26 de març de 1967), 76ss.

[2] Cf. Carta enc. *Laudato si'* (24 de maig de 2015), 49.

[3] Cf. Carta enc. *Fratelli tutti* (3 d'octubre de 2020), 231.

[4] *Ibid.*, 218.

[5] *Ibid.*, 199.

[6] *Ibid.*, 179.

[7] Cf. *ibid.*, 180.

[8] Exhort. ap. postsin. *Christus vivit* (25 de març de 2019), 199.

[9] Carta enc. *Laudato si'* (24 de maig de 2015), 159.

[10] Cf. *ibid.*, 163; 202.

[11] Cf. *ibid.*, 139.

[12] Cf. *Missatge als participants en el 4t Fòrum de París sobre la pau*, 11-13 de novembre de 2021.

[13] Cf. Carta enc. *Laudato si'* (24 de maig de 2015), 231; *Missatge per a la LIV Jornada Mundial de la Pau. La cultura de la cura com a camí de pau* (8 de desembre de 2020).

[14] Carta enc. *Fratelli tutti* (3 d'octubre de 2020), 199.

[15] *Videomissatge amb motiu de la Trobada "Global Compact on Education. Together to Look Beyond"* (15 d'octubre de 2020).

[16] Cf. *Videomissatge amb motiu de la Cimera virtual d'alt nivell sobre reptes climàtics* (12 de desembre de 2020).

[17] Cf. S. Joan Pau II, Carta enc. *Laborem exercens* (14 de setembre de 1981), 18.

[18] Carta enc. *Laudato si'* (24 de maig de 2015), 128.